

Н. Б. Майлыбаева, қылмыстық процесс кафедрасының аға оқытушысы, полиция подполковнигі

Н. Т. Саханова, қылмыстық процесс кафедрасының аға оқытушысы, полиция подполковнигі

(Қазақстан Республикасы ІІМ Б. Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы, Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ.)

Оқытудың белсенді нысанында білім беру барысында кейбір мәселелерін жетілдіру

Аннотация. Мақалада оқытудың белсенді нысанында білім беру барысындағы кейбір мәселелерін жетілдіру қарастырылған, сонымен қатар ЖОО-ның оқытушыларының кәсіп-қойлығын жетілдіру туралы мәселелері, оқу үдерісінің сапасын арттыру іс-шаралары қарастырылған.

Түйін сөздер: жоғары оқу, білім жүйесі, жеке тұлғаны тәрбиелеу, жағдай жасау, нысан, білім беру әдісі, іскерлік ойын, білім беру деңгейі.

2014 жылғы 11 қарашада Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халқына «Нұрлы Жол — болашаққа бастар жол» Жолдауын жолдады, онда Қазақстанның жаңа экономикалық саясатын көрсетті.

Президенттің Жолдауы күрделі әлемдік экономика процеске, геополитикалық дағдарысты тек мықты мемлекет, ұйымшыл халық қана өтеді және әлемдік архитектуралық өзгеріске түсумен байланысты.

Нұрсұлтан Әбішұлы «Нұрлы Жол» жаңа экономикалық саясат контрциклдық сипатта және де алдағы уақыттағы кезеңде мемлекеттің, қоғамның дамуын қамтамасыз етуіне ерекше назар аударған. Бұл саясат бәрінен бұрын Қазақстанның әлеуметтік жетістіктерін сақтауды қамтамасыз етеді, мемлекеттің Қазақстан халқының алдындағы әлеуметтік міндеттерін толықтай орындауға мүмкіндік береді. Жаңа экономикалық саясаттың басымдылығы Қазақстан инфраструктура экономикасының дамуына алып келеді. Барлық бағыттарға мультипликативті әсер қамтамасыздандырады.

Жаңа экономикалық саясатты алға жылжыту біздің Лидеріміз, Қазақстан Президенті, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың саяси бағыты тұрақты және дамып келе жатқан Қазақстанның қалыптастыруға негізделген, мықты мемлекет негізінде, жалпыға бірдей еңбек мүмкіндіктері және экономикасы дамыған берекелі қоғам құру негізінде заңды және әділ.

Сонымен қатар мемлекет Басшысы кемелдену үшін ғаламдық емтихан тапсыру үшін бізге барлық қазақстандықтар арасында сенімділікті, бірігушілікті нығайтуға басты назар аударуды ескерді.

Қазақстан халқы бірлікті және этникааралық келісімділікті сақтау керек. Біздің білім беруді жетілдіру, денсаулық сақтау, ауыл шаруашылығы бағдарламаларымыз одан әрі жалғасын табады. Бұл туралы келесі жылы Үкіметтің бірінші кеңейтілген отырысында көрнекілік сұхбат жүргізіледі. «Нұрлы Жол» — жаңа экономикалық саясат — 30 дамыған мемлекеттердің қатарына кіретін біздің ғаламдық қадамымыз [1].

Жоғарғы білім Қазақстан Республикасының үздіксіз білім беру жүйесінің маңызды құрылымдық бөлімі болып табылады. Жоғарғы білім саласындағы мемлекеттік саясат жоғарғы білікті мамандарды дайындауға, жоғары білім беру басымдылығын қамтамасыз ету, түрлі жеке меншік нысанындағы жоғарғы оқу орындарына қолдау көрсетуге бағытталған.

Кез келген білім беру мекемелерінің қызметі олардың құрылу себептері, олардың алдарына қойған мақсаттары мен міндеттері арқылы анықталады, олардың жұмыстарын осы негізгі міндеттердің шешілу деңгейіне қарап бағалау қажет. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына сәйкес ЖОО мынадай міндеттері бар:

1) қалыптасуға бағытталған сапалы білім алу үшін, ұлттық және жалпыадами құндылық негізінде тұлғаның кәсіби қалыптасуы мен дамуына қажетті жағдай жасау;

2) жек тұлға ретінде қалыптасу үшін шығармашылық, рухани дамуы және тұлғаның физикалық мүмкіндіктері, мықты адамгершілік негіздің және салауатты өмір салттың қалыптасуына жағдай жасау жолы болып табылады.

3) азаматтылыққа және ұлтжандылыққа, Отанына — Қазақстан Республикасына деген сүйіспеншілікке, мемлекеттік рәміздерді және мемлекеттік тілді құрметтеуге, ұлттық салт-дәстүрді құрметтеуге, түрлі Конституцияға қарсы және қоғамға қарсы әрекеттерге шыдамсыздық тантуға тәрбиелеу;

4) белсенді азаматтық көзқарасы бар тұлғаны тәрбиелеуге, Республиканың экономикалық және мәдени, қоғамдық-саяси өміріне ат салысуға қажеттілікті қалыптастыру, тұлғаның өз құқықтары мен міндеттеріне саналы түрде қарау;

5) Отандық және әлемдік мәдениеттің жетістіктеріне жету, қазақ халқының және Республиканың басқа да халықтарының тарихын, салт-дәстүрін оқу, мемлекеттік, орыс және шет тілді білу;

6) педагогика саласындағы қызметкерлердің әлеуметтік мәртебесін жоғарлатуды қамтамасыз ету;

7) автономдықты кеңейту, білім берудің дербестігін ұйымдастыру, білім беруді басқарудың демократизациялылығы;

8) қоғамның және экономиканың қажеттілігіне жауап беретін білім берудің сапасын бағалаудың ұлттық жүйесін іске асыру;

9) қоғамның және еңбек рыногындағы өзгеріске түрсетін қажеттіліктерге кәсіби білім берудің жылдап бейімделуіне қабілетті білім берудің жаңа технологиясын, сонымен бірге кредиттік, дистанциондық, ақпараттық-коммуникацияны енгізу және оны тиімді қолдану;

10) білім берудің, ғылым мен өндірістің шоғырлануы;

11) білім алушыларды кәсіби негізділікпен қамтамасыздандыру;

12) жұмыс берушімен және басқа да әлеуметтік серіктестіктермен белсенді қарым-қатынас жасау жолы арқылы кәсіби білім берумен және дамыған технологиямен қамтамасыздандыру;

13) мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың білім алулары үшін арнайы мүмкіндіктер жасау.

Барлық міндеттер өзара тығыз байланыста. Оларды шешу дәрежесі осы ЖОО қандай екендігін анықтайды. Дәл осы жерде оқытушы мен курсанттың арасында түсіністік табу әдісін анықтау мәселесі туындайды. Осы мәселенің шешуге білікті кадрларды даярлау және сонымен қатар педагогтың біліктілік деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Дәл іс-қимыл үдерісінде оқытушы өз мақсатына жетеді, атап айтсақ оқу ақпаратын баяндайды, курсанттардың білімдерін, біліктілігін және еп-дағдыларын алу үшін олармен әртүрлі жұмыстар ұйымдастырады. Ал курсанттар оқытушыдан ақпараттарды ала отырып, өздерінің білім базаларын жаңа мәліметтермен толықтырады және бұл ақпаратты одан әрі пайдалану үшін оны бағалайды. Осыған орай білімнің, дағды және машықтану жүйесін қабылдау процесі жұмыс істейді.

Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаев «2030 Стратегиясын іске асыру» сөзінде жастарға «... білім алуда негізгі орында нақты түрдегі дағды немесе нақты мазмұндағы білім өнімі емес, білім алушының белгілі бір бағыттағы күшінің жетілдіру, субъектінің белсенді бастауының қалыптасуы, негізгі назар жоғары білім туралы ақпаратта болуы керек, оқытудың жаңа технологияларын енгізу...».

Тәрбие мен білім беру мәселелерін шешу үшін сабақ жүргізудің қолданыстағы нысанымен қатар икемді жүйесі — ойындық жағдайлар құру қажет, мұнда әрбір курсант алған білімдерін жүзеге асыра алады. Бұл үшін оқытушының міндеті курсанттың білімін пайдалануға жағдай жасау, білім беру нысанын, әдісін құру, яғни ұйымдастыру болып табылады, ол курсантқа өз білімін жүзеге асыруға және жинақтауға үйретеді.

Оқытылатын кәсіптендіру пәндердің бірі — қылмыстық процесс пәні. Осы айтылған саладағы оқу құқығы қылмыстықты қудалау органдары үшін мамандарды даярлауға мамандандырылған заң институтын бітірушінің біліктілігіне маңызды әсер етеді.

Заманауи бағыттағы заң білімін жетілдіру жаңа білім беру технологияларын, оқытудың жаңа тәсілдерін, оқыту әдістемесі жетілдіруді талап етеді.

Ойын нысанында өткізілетін сабақ түрлерінің әрқайсысы оқытушыға көздеген мақсатына жетуге мүмкіндік береді және курсантқа сабақтың материалын қызықты және қол жетімді нысанда жеткізуге мүмкіндік береді, олардың көптеген түрлері бар: «дөңгелек үстел», «іскерлік ойын», «рөлдік ойын», «имитациялық ойын», «сұрақ-жауап», «баяндамаларды талқылау», «пресс — конференция». Ойын әрқашан ситуативті, нақты, бірегей, қайталанбас болады; курсанттардың алған білімдерін практикада қолдану және таңдай білуге қаншалықты дайындықтарының бар екендігін анықтайды, сабақты өткізу барысында курсантқа өз білімдерін пайдалануға және бағалауға мүмкіндік береді.

Сабақты ойын нысанына өткізбес бұрын оқытушы курсантқа қандай мақсатты қолданатынын және осы тақырыпта материалдарды игергендігін анықтауы қажет және содан кейін ғана сабақты өткізу нысанын таңдау қажет. «Іскерлік ойын» нысанындағы сабақтың өткізілуін қарастырайық:

Іскерлік ойын:

- бұрын алған білімдерін қолдануға рұқсат алуды талап етін жағдайларлы ұйымдастыру;
- іскерлік ойындар барысында жіберілген қателіктер мен олқылықтарды талқылау.

Іскерлік ойындарды бастау үшін оқытушы сабақты жоспарлайды, жоспарлау барысында осы айтылған сабақта оқытушы неге жеткісі келді деген сауалға жауап беру үшін ол тапсырманы таңдап және анықтауы қажет, яғни:

– дәрістерде және өздігінен дайындалу сағаттарында алған білімдерін тереңдету және бекіту;

– курсанттардың іскерліктері мен дағдыларын дамыту:

- а) алған білімдеріне сүйене отырып туындаған жағдайларды шешу;
- б) қолданыстағы заңнаманы шебер пайдалана отырып өз көзқарастарын дәлелдей білу.

Осыдан кейін оқытушы іскерлік ойындарды жүргізу орнын таңдайды, әдетте ол оқу аудиториясы болып табылады.

Алайда, іскерлік ойындарды өткізу тәжірибесі көрсеткендей кейбір қиындықтар туындайды, оның келесідей себептері бар:

– топтағы адамдардың санының көптігі;

– іскерлік ойындар негіздеріне топтың шоғырлануының қиындығы, жіберілген қателіктерді анықтау.

«Іскерлік ойындарды» жүргізу үшін ең оңтайлы нұсқасы болып топ санының 10-12 адамнан көп болмауы деп ойлаймыз, бұл жағдайда оқытушыға олардың назарын ойын негізіне шоғырландыруы оңай болады, ал курсантқа бағдарламалық материалды меңгеру оңайға түседі.

Осыған байланысты, біздің ойымызша, топты шағын топтарға бөлу орынды болар еді.

Мұндай оқытудың нысанында сабақ жүргізу барысында оқытушы дәрісте және алдыңғы сабақтарда сабақтың сұрақтарын толықтай қарастырмағандығын, жалпы топтың немесе жекелеген курсанттардың білім деңгейін анықтайды.

Іскерлік ойында курсанттың өз білімдерін бағалауға мүмкіндік береді, іскерлік ойын жеке тұлғаның шығармашылық белсенділігіне, алдына қойылған мәселені шешу үшін әртүрлі ғылыми пәндердің теориялық материалдарын байланыстыра алуын танытуға негізделеді.

Іскерлік ойынның барысында курсанттардың белсенділігін арттыру үшін олардың қызығушылығын арттыратындай етіп ұйымдастыру қажет.

Қызығушылық білім алушылардың сапасын арттыратын ең күшті стимул болып табылады, жеке тұлғаға шығармашылық бағыт береді, оң эмоциялар тудырады.

РЕЗЮМЕ

Автором рассматриваются вопросы совершенствования преподавания с применением активных форм обучения, а также вопросы совершенствования профессионализма преподавателя вуза; предложены мероприятия, призванные улучшить качество учебного процесса.

RESUME

The author discusses both theoretical questions, in particular provides an overview of active teaching methods, and the practical use of active forms of learning in the educational process.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н. А. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Нұрлы Жол — путь в будущее» (г. Астана, 11 ноября 2014 года) // <http://pravodel.kz/poslanie-prezidenta-11-noyabrya-2014-nurly-zhol-put-v-budushhee>